

Erasmus+ KA154-YOU ifjúsági részvételi projekt - Beszámoló kiadvány

Lépj ki, kapcsolódj be!

Az Európai Unió
támogatásával

Egy jógyakorlat bemutatása a
fiatalok aktivizálására és társadalmi
részvételük ösztönzésére.

TARTALOMJEGYZÉK

ERASMUS+ KA154

A pályázattípus az ifjúsági részvétel alternatív, innovatív formáit támogatja, ezáltal teremtve meg a lehetőséget a fiatalok aktív részvételére.

01

Áttekintés

Tartalomjegyzék	1-2
Projektösszefoglaló	3-4

02

Projektelemekek

Információs események	5
Felkészítő találkozók	6
Terepbejárások	7-8
Workshopok	9-10
Kerekasztalbeszélgetés	11-12

03

Feldolgozott témák

Erdőgazdálkodás	13-14
Közoktatás	15-18
Felelős természetjárás	19-22
Illegális hulladéklerakás	23-26
Újrahasznosítás	27-30

04

Lezárás

Tanulságok, javaslatok	31
Adaptálási útmutató	32-33
Videós összefoglaló	34
Megvalósító szervezetek	35
Támogatási információk	36
Impresszum	37

PILLANATKÉPEK

PROJEKTÖSSZEFOGLALÓ

A „Lépj ki, kapcsolódj be!” ifjúsági részvételi projekt célja az volt, hogy az egri és veszprémi középiskolások környezettudatosságát erősítse, és ösztönözze őket a közösségi szerepvállalásra. A program során nemcsak elméleti tudást adtunk át a résztvevőknek, hanem személyes élményeken keresztül segítettük őket abban is, hogy felismerjék a környezeti problémákat, és lehetőséget kapjanak arra, hogy ezekről párbeszédet folytassanak a témában érintett döntéshozókkal.

A projekt mérföldköveit tudatosan egymásra építve valósítottuk meg, hogy a fiatalok fokozatosan, biztonságos és támogató közegben mélyülhessenek el a témában, majd a projekt végére magabiztosan tudják megfogalmazni és bemutatni saját javaslataikat.

A projekt elején tájékoztató és felkészítő alkalmakat tartottunk a résztvevőknek és szüleiknek. Ezt követően 2025 szeptemberében és októberében a fiatalok hároméjszakai terepbejárásokon vettek részt a Bükk és a Bakony környékén, ahol saját élményeken keresztül ismerhették meg a térség környezeti értékeit és problémáit.

A túrák tapasztalatait november és február között havi rendszerességű közös feldolgozó alkalmakon beszéltük át. A diákok ezeken a foglalkozásokon rendszerezték élményeiket, fejlesztették előadói készségeiket, és közösen dolgozták ki azokat a javaslatokat, amelyeket a projekt végén a döntéshozók számára is bemutattak.

A projekt záróeseményén a résztvevő fiatalok személyesen oszthatták meg véleményüket és ötleteiket a témában érintett döntéshozókkal egy kerekasztal-beszélgetés keretében, ahol kérdéseiket is közvetlenül feltehették.

INFORMÁCIÓS ESEMÉNYEK

A projekt információs szakasszal kezdődött, amelynek célja a célcsoport közvetlen megszólítása volt. Nem vártuk meg, hogy a fiatalok találjanak ránk: mi mentünk el közéjük a középiskoláikba és népszerű programokra. Az egri és veszprémi gimnáziumokban tartott interaktív tájékoztatók során a diákok első kézből ismerhették meg a projekt célkitűzéseit és a program kínálta fejlődési lehetőségeket. Ezek az alkalmak kulcsfontosságúak voltak ahhoz, hogy a környezetvédelem iránt érdeklődő fiatalokat vonjunk be a programba.

Különös hangsúlyt fektettünk arra, hogy a programot ne egy száraz, tantermi kötelezettségként, hanem egy izgalmas, közösségi kalandként mutassuk be, ahol a részvétel valódi hatást gyakorolhat a helyi közösségre. Ez a megközelítés segített lebontani a gátakat: sok olyan fiatalt is sikerült elérnünk, akik korábban távol érezték maguktól a döntéshozatal folyamatait és nem igazán vettek részt tanórán kívüli oktatási programokban.

FELKÉSZÍTŐ TALÁLKOZÓK

A sikeres toborzási időszakot követően Egerben és Veszprémben is összeállt az a magcsapat, amellyel megkezdjük a tényleges szakmai munkát. Az első találkozó célja az volt, hogy a különböző iskolákból érkező diákokból egységes közösséget kovácsoljunk. Hangsúlyt helyeztünk emellett a szakmai előkészületekre, a biztonsági felkészítésre és a párbeszéd elindítására is. Nonformális oktatási módszerek segítségével jártuk körül az aktív állampolgárság és a környezetvédelem kérdéskörét, felkészítve a résztvevőket a későbbi terepi munkára és a döntéshozókkal való találkozásokra.

Fontosnak tartottuk, hogy a diákok már az első pillanattól kezdve érezzék: ez a projekt róluk és nekik szól, ők nem csupán résztvevők, hanem alakítói is a folyamatoknak. Sorra vettük a legfontosabb helyi természeti értékeket, és elkezdtük a terepi munkához szükséges elméleti alapot. A beszélgetések során felszínre kerültek a fiatalokat leginkább foglalkoztató helyi problémák, így egy konkrét, térségenként specifikus kérdéscsomag is körvonalazódott, amely a későbbi szakmai munka gerincét adta.

TEREPBEJÁRÁSOK

A projekt egyik legmeghatározóbb élménye a Bükk-hegységben szervezett négynapos terepbejárás volt, amelynek központja Felsőtárkányban volt. Célunk az volt, hogy a fiatalok saját tapasztalatokon keresztül ismerjék meg a természetvédelem aktuális kihívásait, valamint azt, hogyan hat az erdőgazdálkodás, az ipari tevékenység, a turizmus és a klímaváltozás a természeti környezetre.

A résztvevők egy közel 20 kilométeres, szakvezetett túrán vettek részt, ahol a Kaptárkő Egyesület szakembere mesélt nekik a biodiverzitás megőrzésének fontosságáról, az erdők állapotáról és a vadgazdálkodás kihívásairól. Az esti beszélgetések lehetőséget adtak arra, hogy a diákok közösen feldolgozzák és átbeszéljék a nap során szerzett élményeket és tapasztalatokat.

A program második részében a természetvédelem és az ipari tevékenység kapcsolatát vizsgáltuk meg egy egynapos buszos tanulmányút során. A fiatalok ellátogattak az OMYA Hungária Kft. mészke bányájába, valamint a visontai lignit bánya kilátópontjához, ahol közvetlenül láthatták az emberi tájtalakítás mértékét és hatásait. A fenntarthatóság témájához kapcsolódva megismerkedtek egy regionális hulladékfeldolgozó működésével is, majd olyan ismert természeti és turisztikai helyszíneket kerestek fel, mint az egerszalóki Sódomb, a verpeléti Vár-hegy és a szomolyai kaptárkövek. A természetes és az ember által átalakított tájak közötti erős kontraszt sokat segített abban, hogy a résztvevők árnyaltabban és kritikusabban gondolkodjanak a környezetvédelem kérdéseiről.

A terepbejárások második helyszíne a Bakony és Vinye környéke volt, ahol a program középpontjában a technológia, az energiatermelés és a fenntarthatóság állt. A résztvevők több olyan helyszínt is meglátogattak, amelyek segítettek jobban megérteni az ipari működés és a környezet kapcsolatát. Ajkán betekintést kaptak a térség ipari múltjába és környezeti kihívásaiba, majd ellátogattak a Bakonyi Erőmű biomassza-erőművébe is, ahol megismerkedhettek a megújuló energiaforrások működésével és az energiatermelés fenntarthatósági kérdéseivel.

Különösen erős hatást gyakorolt a fiatalokra a kolonári vörösiszap-katasztrófa emlékhelyének felkeresése, ahol közvetlenül szembesülhettek egy ipari katasztrófa hosszú távú következményeivel. A látogatás fontos beszélgetéseket indított el a környezeti felelősségvállalásról, az ipari biztonságról és a megelőzés fontosságáról.

A megújuló energiaforrások témája szintén hangsúlyosan megjelent a programban. Tésen a hagyományos szélmalomok működésével ismerkedtek meg a diákok, Csetényben pedig modern szélturbinákat láthattak működés közben, így jól érzékelhetővé vált számukra, hogyan változtak az energiatermelési megoldások az idők során.

A szakmai programot Verb Dániel médiatudatosságról szóló előadása zárta, amely azt mutatta be, hogyan kapcsolódik a digitális tartalomfogyasztás és a közösségi média a környezetvédelemhez és a társadalmi felelősségvállaláshoz.

A bakonyi program részeként a fiatalok egy 13 kilométeres túrán vettek részt a Cuha-patak völgyében. A túra során megfigyelték a térség turisztikai sajátosságait, az erdőgazdálkodás hatásait, valamint a biodiverzitás és a Natura 2000 területek jelentőségét. A természetben szerzett tapasztalatok jó alapot adtak ahhoz, hogy a résztvevők később interaktív workshopok keretében saját környezetvédelmi javaslataikat is kidolgozzák.

WORKSHOPOK

A terepbejárások során összegyűjtött rengeteg impulzus és információ rendszerezésére a projekt második felében egy intenzív workshop-sorozat keretében került sor. Ezek a havi találkozók alkalmat adtak arra, hogy a diákok a látottakat kritikai szemmel elemezzék, és a személyes élményeiket szakmai érvekké formálják. A közös munka célja egy olyan átfogó javaslatcsomag összeállítása volt, amely a fiatalok szemszögéből világít rá a helyi környezetvédelmi problémákra, miközben reális megoldási irányokat kínál a döntéshozók számára.

01

A workshopoknak a Corvinus Egyetem Gellért Campusa adott otthont. Itt elsőként az őszi bükki és bakonyi terepbejárások tanulságait tekintették át a fiatalok. A közös reflexió után öt fő fókusztemát jelöltek ki, amelyek köré a későbbi javaslataikat építették: Az illegális hulladéklerakás helyzete; Újrahasznosítás, újrahasználás és tartósság; Erdőgazdálkodás és természetvédelem - erdőgazdálkodás védett területeken; Természetvédelem a hazai oktatásban; valamint Természetjárás felelősen. A hatékony csoportmunka érdekében a World Café módszert alkalmaztuk, amely lehetővé tette, hogy a résztvevők asztról asztra vándorolva minden témához hozzáadhassák saját gondolataikat és nézőpontjaikat. Ez a dinamikus folyamat biztosította, hogy a problémák és megoldási javaslatok több szempontból is megvilágításra kerüljenek, így a nap végére egy rendkívül gazdag és sokszínű ötletbázis jött létre. A műhelymunka zárásaként a csoportok prezentálták eredményeiket, kijelölve azokat a szakmai irányokat, amelyeket a tavaszi döntéshozói kerekasztal-beszélgetésig még részletesebben kidolgoznak.

02

A december közepén megrendezett második szakmai műhelymunka során a résztvevők választott témáik részletes vizsgálatába kezdtek bele. A cél már nem csupán a problémák azonosítása volt, hanem azok mélyreható elemzése a problémafa módszerének segítségével. Ez a technika lehetővé tette a résztvevők számára, hogy vizuálisan is feltérképezzék az egyes környezetvédelmi kihívások gyökereit, megértsék a kiváltó okokat, és logikai láncolatba fűzzék azok társadalmi és ökológiai hatásait. Ez a rendszerszemléletű megközelítés elengedhetetlen volt ahhoz, hogy a későbbi javaslatok ne tüneti kezelést, hanem valódi megoldási alternatívákat kínáljanak.

03

A januári workshop során a hangsúly a tartalom finomhangolására és az üzenetek hatásos átadására helyeződött. A munkacsoportok bemutatták az addig kidolgozott javaslataikat, majd a közös megbeszélések során azon dolgoztunk, hogyan lehetne a szakmai gondolatokat még közérthetőbbé és meggyőzőbbé tenni. Emellett a tanulók interaktív képzést kaptak prezentációs technikákból és a hatásos retorikai eszközök alkalmazásáról. A visszajelzések alapján pedig tovább fejlesztették előadásait.

04

Február végén került sor negyedik, egyben befejező alkalomra. Ez a találkozó a korábbi hónapok intenzív kutatómunkájának és készségfejlesztésének kifutása volt: a fiatalok munkacsoportjai itt tették le az asztalra a véglegesített javaslatcsomagjaikat. A hangsúly már nem az új ötletek gyűjtésén, hanem a meglévő érvrendszer precíz csiszolásán és a mondanivaló tömör, hatásos formába öntésén volt. A nap folyamán a résztvevők ismételtelen prezentálták anyagaikat, ám ezúttal már a szakmai közönség és a döntéshozók szemszögéből vizsgálták meg saját előadásait. Közösén pontosítottuk az üzeneteket, finomhangoltuk a szóhasználatot, és kristálytiszttá tettük azokat a konkrét kérdéseket, amelyeket a márciusi kerekasztal-beszélgetésen kívánnak feltenni.

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS

A projekt a március 27-én megrendezett záró kerekasztal-beszélgetésen csúcsondott ki, amelynek a Budapesti Corvinus Egyetem E épülete adott otthont. Ez az esemény a hónapokon át tartó tartó terepmunka, kutatás és szakmai felkészülés betetőzése, ahol a fiatalok nem csupán prezentálták ötleteiket hanem közvetlen párbeszédet folytathattak a szakterületek elismert képviselőivel. A rendezvény méltó módon demonstrálta az Erasmus+ ifjúsági részvételi programok valódi erejét: azt, hogy a középiskolás korosztály képes szakmailag megalapozott, releváns javaslatokat tenni a döntéshozók "asztalára". A fiatalok négy kulcsfontosságú területen mutatták be javaslatcsomagjaikat, amelyeket a korábbi workshopokon csiszoltak véglegesre. Az illegális hulladéklerakás és az újrahasznosítás kérdéseiben Hankó Gergely a Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetségének ügyvezető igazgatója, az erdőgazdálkodás témakörében Dr. Kozák Lajos a Napraforgó Waldorf Iskola NapraFarm tanára, ökológus, a közoktatás és fenntarthatóság kapcsán Horváth Kinga (a Magyar Természetvédők Szövetségének fenntarthatóságra nevelési programvezetője),

a turizmus és természetvédelem egyensúlyáról pedig Argalász Péter a Magyar Természetjáró Szövetség szakági munkatársa, turistaút területi felelőse hallgatta meg és véleményezte a diákok előadásait. A prezentációk után a szakértők reflexiói következtek, amelyek rávilágítottak a felvetések gyakorlati megvalósíthatóságára, elismerve a diákok alapos felkészültségét, illetve felhívták a figyelmet az esetleges fejlesztési irányokra is. A formális előadásokat követően az esemény interaktív szakaszba lépett: kiscsoportos kerekasztal-beszélgetések során a diákok, illetve a csatlakozó szülők és más megjelenők, a szakemberekkel közösen kerestek válaszokat a felmerülő kihívásokra. Ez a közvetlen interakció lebontotta a generációk és a hierarchikus szintek közötti falakat, valódi partnerséget teremtve. A napot egy inspiráló kérdezz-felelek blokk zárta, ahol a fiatalok felelős és elkötelezett állampolgárként formálták a párbeszédet. A projekt ezzel elérte legfőbb célját: nemcsak a résztvevők tudását bővítette, hanem felhatalmazta őket arra, hogy aktív szerepet vállaljanak közös jövőnk és környezetünk alakításában.

ERDŐGAZDÁLKODÁS ÉS TERMÉSZETVÉDELEM KAPCSOLATA

Mit néztünk meg, és mit láttunk meg?

A projekt során a fiatalok a Bükkben és a Bakonyban is tettek egy-egy közel 20 kilométeres szakvezetett túrát, ahol a természetvédelem és az állami erdőgazdálkodás gyakorlati működését vizsgálták. A terepbejárások során közvetlen tapasztalatokat szereztek a védett területek ökológiai jelentőségéről, valamint szembesültek a klímaváltozás és a vadgazdálkodás erdőkre gyakorolt hatásaival. A túrák során a fiatalok szembesültek például tarvágásokkal, de jó példának tekinthető védett területekkel is. A látottak alapján a diákok azonosították az alapvető érdekellentéteket a gazdasági célú erdőművelés és a biodiverzitás megőrzése között, felismerve, hogy az erdő nem csupán faanyagforrás, hanem egy összetett ökoszisztéma. A diákok műholdfelvételeken azonosították a bükki tarvágásokat, és megfigyelték a vízkészletek kimerülését, például az imókői forrás vízhozamának drasztikus csökkenését.

Milyen kérdések merültek fel?

Tapasztalataik alapján a diákok kritikus kérdéseket fogalmaztak meg: miért értékesítik a magyar faanyagot olcsón külföldre, miért hiányzik a védett területek kitermelésének etikus szabályozása, és miért támogatja az állam milliárdokkal a bizonytalan hatékonyságú biomassza-égetést a korszerűbb megújuló energiaforrások helyett? A gazdasági szempontok mellett az ökológiai összefüggésekre is rákérdeztek: érdeklődtek, hogy miért elengedhetetlen a „holtfaállomány” tudatos növelése és rendes szintentartása az erdők biodiverzitásának megőrzése érdekében. Emellett az oktatás jelentőségét is hangsúlyozták, feltéve a kérdést: miért nem sajátítottuk még el a hosszú távú tervezés szemléletmódját egy olyan országban, ahol az erdők megmaradása és állapota nemzetstratégiai kérdés kellene, hogy legyen?

Milyen javaslatokat tettek a fiatalok?

A fiatalok javaslatcsomagjukban a Pilisi Parkerdőben már sikeresen alkalmazott örökerdő-gazdálkodást és a folyamatos erdőborítás fenntartását szorgalmazták a tarvágásokkal szemben. Emellett a püspökszilágyi mintát követve természetes vízmegtartó megoldásokat (például rőzsegátak, rönkgátak és kis víztározók építését) javasolták a hegy- és dombvidékeken az aszály és a villámárvizek ellen. Emellett hangsúlyozták a széles körű szemléletformáló oktatás fontosságát is. Dr. Kozák Lajos szakértői reflexiójában elismeréssel nyilatkozott a diákok mélyreható munkájáról, kiemelve, hogy sikerült megfogniuk az erdő, mint komplex rendszer lényegét, amely messze túlmutat a jogszabályi „erdő művelési ág” kategóriáján. A szakértő rámutatott egy alapvető rendszerszintű problémára, amelyet a fiatalok következtetéseiből is ki lehetett olvasni: jelenleg egy fenntarthatatlan gazdasági rendszeren belül próbáljuk keresni a fenntarthatóságot.

Milyen következtetések lettek levonva?

A kerekasztal-beszélgetésen, ahol ezt a témát Berényi Anna, Forgács Bálint, Bodnár Daniella és Veres Máté diákok prezentálták, Dr. Kozák Lajos szakértővel közösen arra a fő következtetésre jutottak, hogy a jelenlegi fenntarthatatlan rendszerben az erdőket gyakran csak gazdasági „input-output” egységként kezelik. A megoldás kulcsa az ökoszisztéma-szolgáltatások gazdasági számszerűsítése és a GDP-be való beépítése lenne, mert amíg a természetvédelmi tervek „a fiókban pihennek”, a természeti értékek valódi haszna láthatatlan marad a döntéshozók számára. Kozák szerint, ha ezek az értékek számszerűsítve lennének és bekerülnének a GDP-be, a döntéshozók számára is azonnal nyilvánvalóvá válna a természeti területek valódi értéke. Továbbá abban is egyetértés volt, hogy elengedhetetlen a helyi lakosság, a gyerekek és a felnőttek bevonása a gyakorlati természetvédelmi munkákba és az oktatásba

TERMÉSZETVÉDELEM A KÖZOKTATÁSBAN

Mit néztünk meg, és mit láttunk meg?

A Természetvédelem a közoktatásban munkacsoport tagjai számára a projektünk egyik legnagyobb felismerése az volt, hogy mekkora szakadék tátong a tankönyvi elmélet és a valóság között. A diákok számára az egyik legfontosabb tanulság az volt, hogy a környezeti problémákról tanulni egy iskolapadban ülve össze sem hasonlítható azzal az élménnyel, amikor az ember a saját szemével látja a bányászat okozta tájsebeket vagy a vörösiszap-katasztrófa emlékhelyeit. Látták, hogy a természetvédelem nem csupán definíciókból áll: a terepen töltött idő alatt a problémáknak „arca” lett. Megértették, hogy míg a közoktatásban a fenntarthatóság sokszor csak egy absztrakt fogalom, addig a Bükkben vagy a Bakonyban tett túrák során az ökológiai összefüggések kézzelfoghatóvá, a problémák pedig sürgetővé váltak. A projekt során a fiatalok felismerték a közösségi tanulás erejét is, azt, hogy a

társaságban, viták és közös felfedezések útján szerzett tudás sokkal mélyebben beépül, mint például az egyéni házi feladatmegoldás. A veszprémi és egri diákok találkozása során kiderült, hogy bár az ország különböző pontjairól érkeztek, a környezeti aggályaik és a jövővel kapcsolatos félelmeik közösek. A diákok szembesültek azzal is, hogy az ország különböző régiói részben eltérő, részben viszont kísértetiesen hasonló problémákkal küzdenek. Míg az egyik helyszínen a turizmus és a természetvédelem konfliktusa volt a szembetűnő, a másikon az ipari szennyezés vagy a vízbázisok védelme került előtérbe. Ez a globális és lokális szemléletmód találkozása segítette nekik felismerni, hogy a természetvédelem egy olyan hálózat, ahol minden mindennel összefügg, és ahol a helyi szintű cselekvésnek országos jelentősége is van.

Milyen kérdések merültek fel?

A projekt folyamán a résztvevők nem elégedtek meg a pusztán tények rögzítésével; a mélyebb okokat keresve öt kritikus kérdést fogalmaztak meg, amelyek a hazai oktatási rendszer alapvető hiányosságaira és a diáktársak motiválatlanságára mutatnak rá.

- A hazai fókusz hiánya: Miért nem kap kellő hangsúlyt a tananyagban a mai Magyarország aktuális természetvédelmi helyzete és a hazánkban élő védett fajok bemutatása? A diákok szerint elengedhetetlen lenne, hogy a tanulók ne csak globális szinten, hanem a saját környezetük állapotával is jobban tisztában legyenek.
- A vizuális szemléltetés hiánya: Miért érhető el ennyire kevés, a mai kor igényeinek megfelelő oktató jellegű videó? A csoport szerint nagy szükség lenne olyan inspiráló vizuális segédanyagokra, amelyeket akár tanórák közötti szünetekben vagy a menzán is levetíthetnének a figyelmük felkeltésére.
- A terepi élmények elmaradása: Miért szerveznek ilyen kevés túrát a diákoknak? Tapasztalatuk szerint még a meglévő túracsoportok aktivitása is elenyésző, ritka, ráadásul sem a diákok, sem a pedagógusok nincsenek hozzászokva a fizikai megterheléssel járó terepi tanuláshoz.
- Az érzékenyítés és felelősségvállalás hiánya: Miért nem érzik a diákok a környezeti helyzet súlyosságát? A fiatalok úgy látják, kortársaik többségét nem érdekli a téma, és nem érzik saját felelősségüknek például a köztéri szemét összeszedését, kivéve, ha közvetlen anyagi ösztönző (például a visszaváltási díj) kapcsolódik hozzá.
- A tudásvágy visszaszorulása: Hova tűnt a valódi tudásvágy és érdeklődés a mai diákokból? Ebben a kérdésben a generációs különbségekre is utaltak: úgy érzik, szüleik gimnáziumi éve alatt a nagyobb lexikális tudás mélyebb elköteleződéssel és kíváncsisággal párosult a világ dolgai iránt.

Milyen javaslatokat tettek a fiatalok?

A javaslatok egyik pillére az alapozó szakasz (óvoda és alsó tagozat) átalakítása. A diákok szerint már a legkisebekenél el kell kezdeni a szemléletformálást: külsős szakértők bevonásával tartott interaktív előadásokkal, a szelektív hulladékgyűjtés gyakorlati tanításával és az iskolai kiskertek kötelező gondozásával. Kezdeményezték az élményalapú programok, például erdei óvodák, madárgyűrzések és nemzeti parki látogatások számának növelését, valamint a környezetismeret tantárgy presztízsének emelését óraszámemeléssel és külföldi minták szerinti „tudományos” megközelítéssel.

A felsőbb évesek és gimnazisták esetében a fiatalok a rendszerszintű ösztönzők bevezetésében látják a megoldást. Azt javasolták, hogy a fenntarthatósági tevékenységekért és szervezett túrákért járjon egyetemi felvételi pont, vagy ezekkel lehessen kiváltani a mindennapos testnevelés órákat. Emellett szorgalmazták a környezetvédelmi témák tantárgyközi integrációját (például idegen nyelvi vagy matematikai feladatokon keresztül), és azt, hogy a kötelező 50 órás közösségi szolgálat egy meghatározott részének kifejezetten környezetvédelmi célú tevékenységnek kelljen lennie.

A csoport külön hangsúlyt fektetett a saját kezdeményezésű projektek támogatására is. Ilyen például a ClearTrack mozgalom, amely egy mobilalkalmazáson keresztül a sportolást köti össze a szemétszedéssel, a résztvevőket pedig ranglétrával vagy akár biológiából kapott jó jegyekkel motiválná. Hasonlóan fontosnak tartják az ökológiai lábnyom tudatosítását célzó Nyomvonal projektet, valamint a meglévő pályázatok (pl. E.ON Föld Bajnokokai) hatékonyabb iskolai hirdetését.

Végül a javaslatcsomag kitér a pedagógusok szerepére is: a fiatalok szerint elengedhetetlen a tanárok szakmai továbbképzése és a téma iránt elkötelezett oktatók anyagi és erkölcsi elismerése. Összességében a diákok egy olyan iskolai környezetet vizionálnak, ahol a természetvédelem nem kényszerű kötelezettség, hanem jutalommal és elismeréssel járó, élményszerű tevékenység.

Milyen következtetések lettek levonva?

A kerekasztal-beszélgetés zárásaként a diákok és a felkért szakértő, Horváth Kinga (MTVSZ) közösen vonták le a projekt legfontosabb tanulságait, amelyek rávilágítottak a magyar oktatási rendszer és a környezeti nevelés közötti feszültségpontokra. A fiatalok alapvetően lesújtó képet festettek a jelenlegi helyzetről: következtetésük szerint a közoktatás jelen formájában alkalmatlan a fenntarthatóságra való valódi felkészítésre, mivel az elméleti fókusz teljesen kiszorítja a gyakorlati tapasztalatszerzést. Meglátásuk szerint a „Zöld Óvoda” és hasonló programok sok helyen csupán névlegesek, a diáktársaik körében tapasztalható drasztikus érdektelenséget pedig az érzékenyítés és a tevékenységeket elismerő ösztönzők (például pluszpontok) hiányával magyarázták.

Ezzel párhuzamosan a szakértői reflexió a rendszer mélyebb, strukturális merevségére mutatott rá. Horváth Kinga konklúziója szerint a pedagógusképzés során rögzült sablonok és a lexikális tudáshoz való ragaszkodás gátolja a fejlődést. Kiemelte, hogy nem feltétlenül új tantárgyakra van szükség, hanem a felelősségérzet kialakítására, ami igazán csak élményalapú, iskolapadon kívüli programokon keresztül valósulhat meg. A szakértő egyik legfontosabb tanácsa az volt, hogy a fiataloknak érdemes a merev intézményi kereteken túlmutató civil kezdeményezésekben is gondolkodniuk, ha valódi hatást akarnak elérni.

Összegzésként a felek egyetértettek abban, hogy a jelenlegi elméletközpontú megközelítés nem hatékony. Bár a megoldási javaslatokban volt hangsúlyeltolódás a diákok inkább a tantervi reformot és a pontszerzési lehetőségeket, míg a szakértő a jelenlegi rendszeren kívüli, azt meghaladó módszereket emelte ki, a közös nevező egyértelmű: a környezeti nevelést ki kell vinni a tantermekből a természetbe.

FELELŐS TERMÉSZETJÁRÁS

Mit néztünk meg, és mit láttunk meg?

A terepbejárások során a fiatalok a Bükk és a Bakony legszebb pontjait keresték fel. Megcsodálták a Bükki Őserdő misztikus ködbe burkolózó fáit, bánya és ipari létesítmények bemutatóin vettek részt, és kilátópontokról szemlélték a természet nagyszerűségét. Ugyanakkor a projekt során éles kontrasztokba is ütköztek: Egerszalókon például szemügyre vették a híres sódombot, amelynek közvetlen szomszédságában egy hatalmas szálloda magasodik. Itt vált világossá számukra, hogyan telepszik rá a tömegturizmus a természeti kincsekre, sokszor vizuálisan és ökológiailag is károsítva azok környezetét. A diákok a puszta látványosságok mögött meglátták a „Instagram-turizmus” jelenségét is. Felismerték, hogy sok látogató számára az erdő vagy a vízesés csupán esztétikus díszlet, ahol a valódi cél nem a természet csendje, hanem a tökéletes közösségi média poszt. Emellett szembesültek az emberi hanyagság nyomaival is: az erdőszéli illegális hulladékkal, a virágládákba nyomott csikkokkal és a figyelmen kívül hagyott tiltótáblákkal. Megértették a „nem számít az az egy szemét” mentalitás pusztító erejét és a természetvédelmi őri hálózat leterheltségét.

Milyen kérdések merültek fel?

A látottak és a workshopok során feldolgozott tapasztalatok alapján a diákokban számos kritikus kérdés fogalmazódott meg a turizmus és a természetvédelem jövőjével kapcsolatban. A legfontosabb felvetésük arra irányult, hogy miért nem teszik valóban érdekeltté a turistákat a környezet tisztán tartásában, és miért nem látják be az emberek a tetteik, például a szemetelés hosszú távú negatív hatásait saját kikapcsolódási lehetőségeikre nézve. A fiatalok keresték az okát annak is, hogy miért nincs valódi, elrettentő erejű következménye a hanyag természetjárók viselkedésének, és mi teszi annyira nehezzé a szabályszegők ellenőrzését a hatalmas kiterjedésű védett területeken. Emellett komoly pedagógiai és kommunikációs dilemmaként merült fel bennük, hogy miként lehetne a természetben betartandó szabályokat és az íratlan etikai normákat hatékonyabban megismertetni az emberekkel, mivel a jelenlegi módszerek láthatóan nem érnek el mindenkit. Foglalkoztatta őket az a pszichológiai gát is, hogy miért érzi egyéni szinten bárki azt, hogy „egy darab szemét nem számít”, és miért tűnik egyszerűbbnek a hulladékot az erdőben hagyni, mint felelősségteljesen elszállítani a megfelelő telephelyre.

Milyen javaslatokat tettek a fiatalok?

Az egyik legfontosabb indítványuk az edukáció reformja volt, amelynek keretében egy önálló „Természetvédelem” tantárgy bevezetését javasolták az iskolákban, hogy a gyerekek már korán elsajátítsák a környezettudatos szemléletet és a jogszabályi hátteret. A fizikai védelem és a szabályozás terén a büntetésrendszer szigorítását és hatékonyabbá tételét sürgették, hogy az illegális tevékenységeknek valódi visszatartó ereje legyen, emellett felvetették új nemzeti parkok kialakításának és a meglévő élőhelyek védelmének megerősítését is. A konkrét környezeti károk enyhítésére olyan megoldásokat javasoltak, mint az újraerdősítés fokozása, a vegyszerhasználat csökkentése és az újrahasznosítási rendszerek fejlesztése. A turisták számára azt a tanácsot fogalmazták meg, hogy ne térjenek le a kijelölt túraösvényekről, és mindenki maradéktalanul vigye haza a saját szemetét, miközben a közösségi médiát a „kirakat-természetjárás” helyett pozitív példamutatásra és az ökológiai értékek hiteles bemutatására használják. Végül hangsúlyozták a felelősségtudat fontosságát, elutasítva a kényelmesen alapuló hozzáállást, és egy olyan társadalmi szemléletmódot szorgalmaztak, amely a bolygó távoli jövőjét is szem előtt tartja.

Milyen következtetések lettek levonva?

A kerekasztal-beszélgetésen egy veszprémi diákokból álló csapat – név szerint Erdélyi Lilla, Földi Zétény Kálmán, Pataki Péter Márk, Rivnyák Bálint, Sztankó Kevin és Ifj. Varró Sándor – mutatta be kutatási eredményeit és tapasztalatait. A különböző iskolákból, többek között az Öveges József Technikumból és a Lóczy Lajos Gimnáziumból érkező fiatalok prezentációját Argalász Péter, a Magyar Természetjáró Szövetség szakértője véleményezte és egészítette ki szakmai szempontokkal. A beszélgetés során levont legfontosabb következtetés az volt, hogy a diákok által felvetett problémák abszolút valóságok, és a mindennapi természetvédelmi munka során is komoly kihívást jelentenek. A szakértő rávilágított egy meglepő jogi hiányosságra is, miszerint a magyarországi turistautaknak jelenleg nincsen jogszabályi védettségük, ami jelentősen megnehezíti a szabályozást és a védelmet. A diskurzus egyik fő konklúziója a „gyors tudás” csapdája volt, miszerint a digitális világban az információ bár gyorsan elérhető, sokszor nem épül be a viselkedésbe, így a természetjárók számának növekedése extra terhelést ró a környezetre. A végső következtetés szerint a természetjárás és a természetvédelem kapcsolata egy folyamatos, kétoldalú játék, ahol a látogatómenedzsment és a szemléletformálás révén kell megtalálni az egyensúlyt a természet élvezete és annak megóvása között.

ILLEGÁLIS HULLADÉKLERAKÁS

Mit néztünk meg, és mit láttunk meg?

A „Lépj ki, kapcsolódj be!” program keretében a résztvevő fiatalok, köztük Süveges Kata és Horváth Adél, számos olyan helyszínt látogattak meg, amelyek alapvetően meghatározták a környezetvédelemhez és hulladékgazdálkodáshoz való hozzáállásukat. A terepbejárások során olyan kontrasztokkal szembesültek, amelyek rávilágítottak a rendszerszintű működés és az egyéni felelőtlenség közötti szakadéokra.

Az egyik legfontosabb tapasztalatot a védett természeti területeken tett látogatások jelentették, ahol azt látták, hogy egy jól szabályozott környezetben, ahol az ott dolgozók és lakók nagy energiát fektetnek a fenntartásra, a táj érintetlen és szemétkes tud maradni. Ezzel szemben a hétköznapi környezetben az illegális szemétkesítés súlyos méreteit tapasztalták, ami éles ellentétben állt a természetvédelmi területek tisztaságával.

A program során kiemelt figyelmet kaptak a hulladékkezelő létesítmények, mint például az Eger melletti hulladéklerakó és a zirci hulladékudvar. Ezek a helyszíneken a fiatalok saját szemükkel győződhetek meg arról, hogyan néz ki egy professzionálisan és szabályozottan működő rendszer. Látták a hulladék megfelelő kezelésének folyamatát, a szelektív gyűjtés infrastrukturális hátterét és azt a hatalmas logisztikai munkát, ami a társadalom által termelt szemétkesítés kordában tartásához szükséges. A zirci látogatás során például konkrétan láthatták a hulladékudvarok szerepét a lakossági hulladék legális és biztonságos átvételében, ami alternatívát kínál az illegális lerakással szemben. Ugyanakkor a látottak nemcsak a pozitív példákról szóltak. A terepbejárások során szembesültek az illegális szemétkesítés pusztító hatásaival is három fő területen: a természetben, a vizekben és a városi környezetben.

Látták az erdők szélére kihordott háztartási szemétkesítést, amelyből toxikus anyagok és nehézfémek mosódnak ki a talajba, felborítva az ökológiai egyensúlyt és károsítva a növényzetet, valamint az állatvilágot. A patakoknál és folyóknál azt tapasztalták, hogy a víz nem tartja egy helyben a szemétkesítést, így a szennyezés hatalmas területeken szóródik szét, a műanyagok pedig mikroműanyagokká bomolva bekerülnek a táplálékláncba, végső soron az emberi szervezetbe is.

Milyen kérdések merültek fel?

A tapasztalatok feldolgozása során a fiatalokban számos kritikus kérdés fogalmazódott meg, amelyek a jelenlegi rendszer hiányosságaira és a társadalmi hozzáállásra mutatnak rá. Az egyik legégetőbb kérdés az infrastruktúra hozzáférhetőségére vonatkozott: Miért ne lehetne a városok környékén több, akár ingyenesen használható hulladéklerakó pontot kialakítani? A fiatalok érvelése szerint, ha a legális lerakás könnyebb és elérhetőbb lenne, senkinek nem lenne kifogása arra, hogy a természetbe vigye a szemetét. Ez rávilágít arra a problémára, hogy sokszor nem a szándék hiányzik, hanem a kényelmes és költséghatékony megoldás a lakosság számára.

Felmerült továbbá a közösségi szerepvállalás és a fiatalok bevonásának kérdése is. A prezentációjukban feltették a kérdést: Miért ne lehetne rendszeres, az önkormányzatok által támogatott tisztító napokat szervezni, ahol a fiatalabb generáció is aktívan és szervezeten részt vehetne? Úgy látják, hogy a környezettudatos nevelés nemcsak elméleti oktatást igényel, hanem gyakorlati cselekvést is, amihez viszont szükség van a döntéshozók és az intézményrendszer támogatására.

Ehhez kapcsolódik az oktatási rendszer hiányosságaival kapcsolatos észrevételük is, miszerint a környezetvédelmi témák nem kapnak kellő hangsúlyt a tananyagban, pedig a problémát a gyökerénél, a nevelésnél kellene megragadni. A gazdasági és szabályozási kérdések is hangsúlyosan megjelentek a felvetéseik között. Értetlenül állnak azelőtt, hogy ha a megelőzés hosszú távon bizonyítottan költséghatékonyabb, mint a már lerakott szemét utólagos kármentesítése, akkor miért nem történik hangsúlyosabb beruházás a megelőzés területén?. Emellett a jogi visszatartó erő gyengeségét is kritizálták: Miért nem tekintik az illegális hulladéklerakást ugyanolyan súlyú szabálysértésnek, mint más közösséget veszélyeztető magatartásokat?. Úgy vélik, a bírságok emelése és a következetes büntetés elengedhetetlen eszköz lenne a probléma megfékezésében, de jelenleg ez a visszatartó erő nem érvényesül megfelelően a gyakorlatban.

Milyen javaslatokat tettek a fiatalok?

A fiatalok nemcsak a problémák azonosításáig jutottak el, hanem komplex, technológiai és társadalmi megoldási javaslatokat is vázoltak. Az egyik leginnovatívabb ötletük a „Nyomvonal” nevű fenntarthatósági applikáció, amely mesterséges intelligencia segítségével mérné fel a felhasználók ökológiai lábnyomát és hulladéktermelését. Az alkalmazás lényege a gamifikáció, vagyis a játékosítás: a felhasználók pontokat gyűjthetnének a javuló teljesítményükért, amelyeket zöld termékeket árusító kis- és középvállalkozásoknál válthatnának be kedvezményekre. Ezzel a technológiát nem ellenségként, hanem a fiatalabb generációk bátorítására szolgáló eszközként használnák fel.

A rendszerszintű javítás érdekében javasolták a hulladékudvarok és gyűjtőpontok hálózatának bővítését, különös tekintettel az idősebb generációkra, akik számára ezeknek a pontoknak könnyebben elérhetőnek kellene lenniük. A városi környezetben speciális gyűjtőpontok kialakítását szorgalmazták az elektronikai hulladékok számára, valamint hangsúlyozták a várostisztasági szakemberek anyagi és erkölcsi megbecsülésének fontosságát. Véleményük szerint a rendszeres takarítás és a gyors beavatkozás mellett közösségi kampányokra is szükség van, amelyek aktivizálják a lakosságot a közvetlen környezetük megóvása érdekében.

A természeti területek védelmére digitális megoldásokat, például egyszerűbb bejelentési lehetőségeket és információs táblák kihelyezését javasolták az érzékenyebb szakaszokon. A vizek védelmében a közösségi takarítási akciók és a vízparti hulladékgyűjtések rendszeressé tételét látják megoldásnak, még mielőtt a szemét a mélyebb vízrétegekbe kerülne. Minden javaslatuk közös nevezője azonban az oktatás reformja: szerintük a környezettudatos nevelést már fiatal korban, az iskola keretein belül el kellene kezdeni, hogy a jövő generációi számára a fenntarthatóság természetes belső igénnyé váljon. Hisznek abban, hogy a változáshoz az egyén, a közösség és a döntéshozók együttes fellépésére van szükség.

Milyen következtetések lettek levonva?

Az előadás utáni reflexiókban és a kerekasztal-beszélgetés során a fiatalok (Adél és Kata) mellett megszólalt Hankó Gergely, a Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetségének képviselője, valamint a Pet Kupa egyesület alelnöke is. Hankó Gergely 20 éves szakmai tapasztalattal a háta mögött reflektált a fiatalok felvetéseire, megerősítve a téma fontosságát és gratulálva az alapos felkészültségükhöz. A beszélgetés során szakmai mélységet kapott az illegális lerakók felszámolásának nehézsége és a megelőzés komplexitása.

A megbeszélés egyik fontos következtetése a hatósági ellenőrzés és a bírságok kérdése volt. Elhangzott, hogy bár a bírságok összegét emelték Magyarországon, ez önmagában nem elég, ha a hatóságoknak nincs megfelelő humán erőforrásuk a helyszíni ellenőrzésekre. A megelőzésre olyan gyakorlatias tippek merültek fel, mint a védett területek hozzáféréseinek korlátozása, állkamerák kihelyezése, vagy a területek funkcióváltása (például tanösvények kialakítása), ami természetes módon szoríthatja vissza a szemetelést. A vizek szennyezése kapcsán rávilágítottak a probléma nemzetközi dimenziójára: a Tiszába Ukrajna, Románia és Szlovákia felől érkező hatalmas mennyiségű hulladék kezelése csak közös uniós módszertannal és eszközökkel lehetséges, különösen a mikroműanyagok mérése terén.

Végezetül a hulladékgazdálkodási koncesszió, a MOHU szerepe is szóba került. A következtetések között szerepelt, hogy bár a koncessziós szerződés 72 új hulladékudvar építését irányozza elő, az eddigi megvalósítás üteme lassú, és ezen gyorsítani kellene. Súlyos aggályként merült fel, hogy a hulladékudvarokból nemrégiben kivonták az építési és bontási hulladék átvételét, ami várhatóan növelni fogja az illegális lerakások számát az erdőkben. A kerekasztal záró gondolata az volt, hogy bár a technológia és a szabályozás fontos, az olyan civil kezdeményezések és az önkéntesek munkája, mint amit a Pet Kupa vagy a fiatalok által vázolt programok képviselnek, nélkülözhetetlenek a környezeti válság kezelésében.

ÚJRAHASZNÁLÁS ÉS ÚJRAHASZNOSÍTÁS

Mit néztünk meg, és mit láttunk meg?

A projekt során a fiatalok egy átfogó és szemléletes utat jártak be a hulladékgazdálkodás valóságának feltérképezése érdekében. A látottak központi eleme a hulladékkezelés fizikai valósága és az elméleti környezettudatosság közötti feszültség volt. A tapasztalatok egyik legmeghatározóbb állomása az Eger melletti hulladéklerakó megtekintése volt, ahol a diákok szembesülhettek azzal a hatalmas mennyiségű szeméttel, amelyet a mindennapi fogyasztásunk termel. Itt nem csupán elvont statisztikákat láttak, hanem a maradványait annak az életmódnak, amely a tartósság helyett a gyors elavulásra épít. A lerakónál látott látványos, halmokban álló vegyes hulladék éles kontrasztban állt a forrásokban bemutatott tiszta természeti képekkel és erdőrészesekkel. A zirci hulladékudvarban tett látogatás során a fiatalok közelebbről is megvizsgálhatták a szelektív gyűjtés folyamatát és annak nehézségeit, például a válogatatlan vagy szennyezett szemét problémáját.

A látottak alapján a diákok kidolgoztak egy úgynevezett „problémafát”, amely vizuálisan összefoglalta a környezeti válság gyökereit és következményeit. A fa gyökerei a túlzott fogyasztást, a rossz minőségű, nem tartós termékeket és a jogi szabályozás, illetve az ösztönzők hiányát jelképezték. A törzs a három fő fókusztemát – újrahasznosítás, újrahasználás és szelektív gyűjtés – foglalta magában. A lombkoronában pedig a következményeket láthattuk: a nyersanyaghiányt, a vizek és a talaj szennyeződését, valamint az élővilág pusztulását. A fiatalok saját szemükkel látták a természetben elszórt szemetet is, amely nemcsak esztétikai probléma, hanem komoly környezeti kár. Megállapították, hogy bár az újrahasználat és újrahasznosítás fogalma nem új, a gyakorlatban Magyarországon nem elég hatékony, és az embereknek csak egy kis része használja ki ezeket a lehetőségeket. A látogatások során világossá vált, hogy a rendszerből hiányzik a kényelmi faktor és a megfelelő infrastruktúra, különösen a kistelepüléseken, ahol a falvakon belüli elszemtelődés is gyakori probléma.

Milyen kérdések merültek fel?

A tapasztalatok és a workshopok során a fiatalokban számos kritikus kérdés fogalmazódott meg, amelyek a rendszer hiányosságaira és a társadalmi felelősségvállalás alacsony szintjére mutattak rá. Az egyik legfontosabb kérdéskör a tájékoztatás és a közbeszéd hiányát érintette: „Miért nem hallunk az újrahasznosításról és az újrahasználatról többet a közéletben, a közösségi oldalakon vagy akár az oktatásban?”. A diákok hiányolták a témát a mindennapi híradásokból és a digitális platformokról, ahol a fiatalabb generációk a legtöbb időt töltik. Felmerült továbbá az ösztönző rendszerek hatékonyságának kérdése is: miért nincsenek Magyarországon szigorúbb büntetések a környezetszennyezésre, vagy éppen vonzóbb jutalmazási rendszerek a helyes hulladékkezelésre? A jelenlegi 50 forintos visszaváltási díj kapcsán is megkérdőjelezték, hogy ez az összeg elég motivációt jelent-e egy átlagember számára, vagy inkább a kidobást választják a kényelem miatt.

Az infrastrukturális egyenlőtlenségek is komoly aggályokat szültek. A fiatalok megkérdézték: „Miért nincs több és jobban elhelyezett kuka a városokban, túraösvényeken vagy a kistelepüléseken?”. Saját tapasztalatuk alapján rámutattak, hogy míg a fővárosban viszonylag jó az ellátottság, a falvakban gyakran hiányoznak a közösségi gyűjtőedények, ami elszemetelődéshez vezet. A technológiai fejlődés lassúsága is szóba került: „Miért nem fejlesztenek hatékonyabb újrahasznosítási módszereket, például a műanyagok esetében, és miért nincs több feldolgozó üzem?”. A szállítási távolságok miatti környezeti terhelés is kérdésként merült fel, hiszen a kevés üzem miatt a szemetet messzire kell szállítani, ami növeli a károsanyag-kibocsátást. Végül a felesleges pazarlás témakörében olyan konkrét kérdések is elhangzottak, mint a papíralapú tankönyvek digitálisra váltásának lehetősége, vagy a választási plakátok környezetszennyező hatása és azok betiltásának szükségessége.

Milyen javaslatokat tettek a fiatalok?

A diákok nem csupán problémákat azonosítottak, hanem egy átfogó javaslatcsomagot is összeállítottak a helyzet javítása érdekében, amely az oktatástól kezdve a technológiai fejlesztéseken át a jogi szabályozásig terjedt. Az oktatás terén azt javasolták, hogy a környezettudatosságot már alsó tagozattól, harmadik vagy ötödik osztálytól kezdve mélyebben be kellene emelni a tananyagba, akár a környezetismeret órák keretében. Emellett javasolták a papírgyűjtések visszahozatalát az iskolákba, ami nemcsak hasznos, de közösségépítő ereje is van. A digitális átállás is hangsúlyos volt: a felsőbb éves diákok esetében a papíralapú tankönyvek helyett tabletek vagy laptopok használatát indítványozták a papírszórolás jegyében.

A gazdasági ösztönzők tekintetében a jelenlegi 50 forintos betétdíj megemelését javasolták legalább 100–150 forintra, hogy az emberek valóban érdekelték legyenek a visszaváltásban. Ugyanakkor szigorúbb büntetéseket is bevezetnének: aki nem megfelelően válogatja a szemetet, vagy illegálisan szabadul meg tőle, azt jelentős pénzbírsággal sújtják. Az infrastruktúra javítására több újrahasznosító üzemet építenének, hogy csökkentsék a szállítási költségeket és a környezetterhelést, valamint sűríténe a szelektív hulladék elszállítását, mivel a jelenlegi két hét gyakran kevésnek bizonyul, és a tartályok túltelítődnek. Az újrahasználat (reuse) terén a kreativitást hangsúlyozták: bemutattak példákat raklaptól készült bútorokra és borosüvegekből kialakított csillárokról, ösztönözve az embereket, hogy ne dobjanak ki mindent azonnal. A gyártóktól tartósabb, jobb minőségű termékeket várnának el, amelyek nem romlanak el 2–3 év után, és kerülne az egyszer használatos műanyagokat. Végül javasolták a választási plakátok korlátozását vagy tiltását, mivel azok hatalmas mennyiségű, gyakran nem újrahasznosítható hulladékot termelnek.

Milyen következtetések lettek levonva?

A kerekasztal-beszélgetés során a fiatal előadók – Horváth Armand, Csábi-Schlacker Péter József és Kelemen Olivér – és a szakértők, köztük Gergő, ütköztették a diákok friss szemléletét a piaci és szabályozási realitásokkal. A jelenlévők egyetértettek abban, hogy a környezettudatosság ma már nem választás kérdése, hanem létfontosságú szükséglet. A kerekasztal egyik fontos tanulsága az volt, hogy a hulladékkezelés egy rendkívül összetett közgazdasági kérdés is. Gergő rámutatott, hogy a műanyagok újrahasznosítása jelenleg azért nehéz, mert az új (primer) műanyag ára sokszor alacsonyabb, mint az újrahasznosítotté, ami piaci akadályt gördít a fenntarthatóság elé. Ugyanakkor kiemelte, hogy a ritkaföldfémek és kritikus nyersanyagok esetében Európa rá lesz kényszerítve az újrahasznosításra, hogy ne függjön más kontinensektől.

A beszélgetés során méltatták a diákok által említett javításhoz való jog (Right to Repair) elvét, amely egy készülő uniós rendelet alapja, célja pedig, hogy a termékek újra javíthatóak legyenek ahelyett, hogy kidobnánk őket. Megállapították azonban, hogy Magyarországon ezen a téren még sok a tennivaló, mivel kevés a szakember, és a javítóműhelyek száma csökken. Az 50 forintos betétdíj kapcsán a szakértő elárulta, hogy bár a diákok keveslik, a rendszer bevezetése óta Magyarország Európa élvonalába került a 80-90%-os visszagyűjtési aránnyal. A díj emelése kapcsán figyelmeztetett a kereskedelmi lobbire és arra, hogy a magasabb betétdíj megjelenjen a termékek árában is. A kerekasztal végkövetkeztetése az volt, hogy bár a rendszerszintű változások (mint a technológiai fejlesztések és jogszabályok) elengedhetetlenek, az egyéni felelősség, az edukáció és a kreatív újrahasználat olyan eszközök, amelyekkel már most is sokat tehetünk a környezetünkért.

TANULSÁGOK, JAVASLATOK

A „Lépj ki, kapcsolódj be!” projekt során bebizonyosodott, hogy a fiatalok nem érdektelenek a környezetvédelem iránt, csupán a hagyományos, iskolapadhoz kötött oktatási formák nem képesek megszólítani őket. A program végére kikristályosodott egy átfogó tanulság- és javaslatcsomag, amely iránytűként szolgálhat a döntéshozók, pedagógusok és a civil szféra számára.

A legnagyobb tanulság, hogy a természetvédelem nem elméleti tudomány. Egyetlen terepen töltött nap, ahol a diákok saját szemükkel látták az erdők állapotát vagy az ipar hatásait, mélyebb szemléletformálást ért el, mint egy egész éves tananyagegység. A személyes élmény alakítja ki azt az érzelmi kötődést, amely a felelős magatartás alapja.

Felismertük, hogy a döntéshozók és a fiatalok között hatalmas a kommunikációs szakadék. A diákok gyakran úgy érzik, a hangjuk nem jut el a szakmai szintekig, miközben a kerekasztal-beszélgetés megmutatta: a szakértők nyitottak a friss, kreatív és technológia-orientált felvetésekre.

A projekt rávilágított arra, hogy a környezettudatosság „ragadós”. Ha a fiatalok látják, hogy kortársaik is tesznek a környezetükért (például közösen túráznak vagy szemetet szednek), sokkal nagyobb eséllyel válnak ők maguk is aktívvá.

Javaslatok az oktatás szereplőinek:

- Ki a tanteremből!: Szorgalmazzuk, hogy a természetismereti órák legalább egynegyedét tartsák terepen, nemzeti parkokban vagy helyi természetvédelmi területeken.
- Érzékenyítés, nem csak lexika: A tananyag ne csak fajnevekből álljon, hanem mutassa be a helyi környezeti konfliktusokat és az egyéni cselekvési lehetőségeket is.
- Interdiszciplináris megközelítés: A fenntarthatóság témája ne csak biológiából jelenjen meg, hanem integrálódjon a földrajzba, kémiába, sőt a társadalomtudományi tantárgyakba is.

A döntéshozók és szervezetek számára:

- Fiatalok bevonása a tervezésbe: Javasoljuk „ifjúsági tanácsadó testületek” létrehozását a helyi természetvédelmi projekteknél, hogy a jövő generációjának szempontjai már a tervezési fázisban megjelenjenek.
- Digitális és modern kommunikáció: A szakmai anyagokat és párbeszédet a fiatalok által használt csatornákon is elérhetővé kell tenni.
- Ösztönzőrendszerek javítása: Támogatni kell az olyan kezdeményezéseket, ahol a környezetvédelmi önkéntesség (például az 50 órás közösségi szolgálat keretében) pluszpontokat vagy egyéb elismeréseket ér a továbbtanulás során.

ADAPTÁLÁSI ÚTMUTATÓ

A „Lépj ki, kapcsolódj be!” projekt nem csupán egy egyszeri programsorozat, hanem egy olyan modell, amely kis változtatásokkal bármely hazai vagy európai régióban sikeresen adaptálható a fiatalok aktív társadalmi kérdések megvitatásába történő bevonására. Az alábbiakban a megvalósítás operatív, logisztikai és szervezési tapasztalatait foglaljuk össze, konkrét gyakorlati tanácsokkal segítve azokat a civil szervezeteket és intézményeket, amelyek hasonló ifjúsági részvételi programot terveznek.

1. Szervezetek szinergiája és a döntéshozók elérése

A megvalósítás egyik legfőbb gyakorlati tanulsága, hogy egy ilyen volumenű ifjúsági részvételi projektet sokkal hatékonyabban lehet menedzselni két civil szervezet összefogásával, mint külön-külön. A Kaptárkő Egyesület és az ABOVE Alapítvány partnersége megmutatta, hogy a kompetenciák megosztása – ahol az egyik fél a szakmai-természetvédelmi háttérrel, a másik pedig az ifjúság által vezetett fiatalos és digitális szemléletet biztosítja – megsokszorozza a program hatását, illetve eredményességét. A két szervezet így képes volt valódi hidat képezni a szakma, a döntéshozói szint és a középiskolás korosztály között, közvetlen és érdemi párbeszédet biztosítva a résztvevők számára.

2. Iskolai partnerségek és a toborzási fázis

A tapasztalataink azt mutatják, hogy Magyarországon igenis találni olyan középiskolákat, amelyek nyitottak az ilyen jellegű, formális kereteken túlmutató tevékenységekre. A fiatalok elérése során érdemes kilépni az irodából, mert a hagyományos e-mailes megkeresések alacsony hatékonyságúak. A bevált módszer a közvetlen jelenlét a diákok természetes közegében: érdemes megjelenni az iskolai információs napokon, felkeresni a nyitott tanárokat és mindezt kiegészíteni az ifjúság körében népszerű kulturális rendezvényeken való kitelepülésekkel. A promóciós standnál interaktív elemeket, játékos érzékenyítő teszteket és fiatalos hangvételt kell alkalmazni a figyelem felkeltésére.

3. A fiatalok motiválása és bevonása

A legnagyobb kihívást általában a fiataloknak a megszólítása jelenti, akik egy társadalmi téma iránt azelőtt kevésbé vagy nem érdeklődtek. A projekt bizonyította, hogy a passzívabb diákok is sikeresen bevonhatók és aktivizálhatók, ha megfelelő ösztönző eszközöket használunk. Az egyik legfontosabb gyakorlati ösztönző az Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) óráinak igazolása volt, amely kezdeti, kézzelfogható motivációt adott a jelentkezéshez, és csökkentette a belépési küszöböt. Ezután a tényleges szakmai munka megkezdésekor az első találkozó célja az egységes közösség kovácsolása.

4. Az élményszerű tanulás és az ottalvós programok megtartó ereje

Míg a közösségi szolgálat igazolásának ténye a jelentkezést segítette, a fiatalok hosszú távú elköteleződését és belső motivációját már az alkalmazott nonformális pedagógia és az élményszerű közösségi terepi tanulás módszertanának köszönhetjük. A diákok nem passzív hallgatói voltak a folyamatnak, hanem az első pillanattól kezdve saját maguk formálhatták a tematikus irányokat.

Szervezési szempontból kiemelkedő tanulság, hogy a többnapos, ottalvós terepi programok kifejezetten vonzóak voltak a fiatalok számára. A közös szállás, a kötetlen esti beszélgetések és az informatív előadások olyan biztonságos, befogadó és életteli közösségi közeget teremtettek, amely teljesen más dimenzióba helyezte a tanulást. Az ottalvós hétvégék során a diákok közötti formális kapcsolatok valódi barátságokká alakultak, ami a későbbi, feszített tempójú workshopok során a csapatmunka legfőbb motorjává vált. Az adaptáló szervezeteknek ezért érdemes a tervezésekor prioritásként kezelniük az ilyen többnapos terepbejárásokat.

Külön megtiszteltetés és a projekt résztvevőkre gyakorolt hatásának elismerése volt az, hogy a diákok a tervezett négy helyi/online workshop helyett közösen akartak tovább dolgozni Budapesten, személyesen társaikkal együtt, amely újbóli pozitív visszajelzést adott az élményalapú tanulás erősségeiről.

5. A terepbejárások felépítése: A kontrasztmódszer

A módszertan lényege a „látvány” és a „valóság” szembeállítás, ami bármely tájegységen reprodukálható. A terepi napokat úgy kell tervezni, hogy az első szakasz a tiszta természeti értékekről és a biodiverzitásról szóljon (szakvezetett nemzeti parki túra), a következő szakasz pedig mutassa be az ember tájátalakító tevékenységét (bányák, hulladéklerakók, szennyvíztelepek, turisztikai beruházások).

Kifejezetten keresni kell az olyan ikonikus helyszíneket, ahol a turizmus és a védelem konfliktusa kézzelfogható (mint a projektben az egerszalóki sódomb és a közvetlen szomszédságába épült hatalmas szálloda esete). Ez a drasztikus kontraszt indítja be a fiatalok kritikus gondolkodását, ami a későbbi feldolgozás alapját képezi.

6. A döntéshozói kerekasztal strukturálása

A záró kerekasztal-beszélgetés nem frontális előadások sorozata, hanem egy egyenrangú partneri diskurzus. Olyan elismert szektorközi szakembereket érdemes ide meghívni (civil szervezetek vezetői, szakági szövetségek képviselői, ökológusok), akik nyitottak a fiatalok kritikáira, de képesek a szakmai realitásokat és jogi hiányosságokat is bemutatni. A plenáris prezentációk után mindenképpen biztosítani kell a kiscsoportos, kötetlen beszélgetéseket és az interaktív kérdezz-felelek blokkot, mert a fiatalok ezekben a közvetlen formákban mernek igazán megnyílni.

VIDEÓS ÖSSZEFOGLALÓ

Szervezők

KAPTÁRKŐ EGYESÜLET

A 2003-ban alapított egri egyesület fő célkitűzése a Bükkalja egyedülálló természeti és kultúrtörténeti értékeinek, kiemelten a kaptárköveknek és a kőkultúrának a védelme, kutatása és bemutatása. Tevékenységükkel a környezettudatos szemléletformálást, a természetközeli szabadidős programokat és a helyi örökség megőrzését szolgálják.

ABOVE ALAPÍTVÁNY

A veszprémi székhelyű alapítvány célja a fiatalok felkészítése a jövő kihívásaira a kritikus gondolkodás, a digitális készségek és a vállalkozói szemlélet fejlesztésén keresztül. Nemzetközi Erasmus+ projektek és hazai egyetemi diákszervezet révén kötik össze a magyar ifjúságot európai kortársaikkal, ösztönözve az aktív állampolgárságot és a nyitott szemléletmódot.

TÁMOGATÁSI INFORMÁCIÓK

Ez a záró kiadvány a „Lépj ki, kapcsolódj be!” elnevezésű, 2025-1-HU01-KA154-YOU-000301535 azonosítószámú projekt keretében jött létre. A program az Erasmus+ KA154 ifjúsági részvételi tevékenységek típusú pályázat támogatásával valósult meg, amelynek fő célkitűzése a fiatalok aktív társadalmi szerepvállalásának és környezettudatosságának erősítése volt.

Jelen kiadvány az Európai Unió társfinanszírozásával valósult meg. Tartalma a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület, valamint az ABOVE Alapítvány kizárólagos felelősségét képezi és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió álláspontját.

**Az Európai Unió
támogatásával**

Impresszum

Készítette az ABOVE Alapítvány a 2025-1-HU01-KA154-YOU-000301535 projekthez kapcsolódóan.

Szerkesztette: Bocskay Ádám, ABOVE Alapítvány

Szöveg: projektben résztvevő fiatalok

Fotók: Kormos Ádám

Kiadja: ABOVE Alapítvány

Felelős kiadó: Pálffy Gergő, az ABOVE Alapítvány Kurátora

Nyelvi és tartalmi szempontból lektorálta: Németh Mercédesz

Kiadás helye és ideje: Budapest, 2026 május

ABOVE Alapítvány a Fiatalok Jövőjéért
Címe: 8200 Veszprém, Ady Endre utca 51.

